

Szelestei N. László

Rimay János imádságos könyve

Megjelenési helye:

Régi magyar imakönyvek és imádságok, szerk. Bogár Judit, Piliscsaba, PPKE BTK, 2012
(Pázmány Irodalmi Műhely, Lelkiségtörténeti tanulmányok, 3), 227–234.

Az MTA Könyvtárának Kézirattára őriz egy 17. század első felében pergamenre másolt magyar nyelvű imakönyvet,¹ amelynek tulajdonosa egykor Rimay János volt. Először Ferenczi Zoltán ismertette 1911-ben.² Szilády Jenő 1939-ben közölte az imakönyv három magyar nyelvű és a két szlovák nyelvű énekét (szlovákból négy van a kötetben), s tényként állítja, hogy a kötetnek ez a része Rimay kézírása. Az énekek előfordulnak az 1636-ban megjelent Transcius-féle, szlovák nyelvű *Cithara sanctorumban*.³ A kötet előzéklapján található, elmosódott, 18. századi bejegyzést,⁴ amely szerint az imakönyv 1642-ben került ki Rimay János (†1631) hagyatékából, és annak magyarátat Eckhardt Sándor 1955-ben, Rimay műveinek kritikai kiadásában adja meg.⁵ Eckhardt az imakönyv 188–189. lapján Rimay kézírását ismeri fel, de „bizonyosan valamelyik papjától szerezte ezt a gondosan díszített és írott pergamenkódexet”, „nem Rimay írta össze a könyvet”.⁶ Csapodi Csaba katalógusa⁷ és Stoll Béla énekeskönyv-bibliográfiája⁸ 1642-nél helyezi el a kötetet. Az imakönyvet a Mátyás király öröksége c. kiállítás katalógusa 2008-ban, és a Pozsonyban rendezett Szlovákia reneszánsz emlékei kiállítás katalógusa Rimay halálára való tekintettel 1631 előttinek írja le.⁹

¹ MTAKK, K 71. (Nyolcadrét, 84 x 38 mm, 212 pp.)

² FERENCZI Zoltán, *Rimay János (1573–1631)*, Bp., 1911.

³ SZILÁDY Jenő, *A magyarországi tót protestáns egyházi irodalom, 1517–1711*, Bp., 1939, 89–97.

⁴ RIMAY János *összes művei*, összeáll. ECKHARDT Sándor, Budapest, Akadémiai, 1955, 167. Az előzétről Eckhardt az alábbi bejegyzést közölte: „Ex Libris Joannis Rimay emanatus Anno MDCXLII^o Mihi (per Gen. Dnam Magdalenam Madach Dono datus et allatus in perpetuum ejus memoriam) Georgio Csesznek”, a benne szereplő neveket is azonosította.

⁵ RIMAY János *összes művei*, összeáll. ECKHARDT Sándor, Budapest, Akadémiai, 1955, 167. Az előzetről Eckhardt az alábbi bejegyzést közölte: „Ex Libris Joannis Rimay emanatus Anno MDCXLII^o Mihi (per Gen. Dnam Magdalenam Madach Dono datus et allatus in perpetuum ejus memoriam) Georgio Csesznek”, a benne szereplő neveket is azonosította.

⁶ Uo., 167.

⁷ CSAPODI Csaba, *A „Magyar Codexek” elnevezésű gyűjtemény (K 31–K 114)*, Bp., 1973 (A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára Kézirattárának katalógusai, 5), 62–63.

⁸ STOLL Béla, *A magyar kézíratos énekeskönyvek és versgyűjtemények bibliográfiája (1542–1840)*, Bp., Balassi, 2002², nr. 65.

⁹ *Mátyás király öröksége – Késő reneszánsz művészet Magyarországon (16–17. század)*, I–II. kötet, szerk. MIKÓ Árpád, VERŐ Mária, Bp., Magyar Nemzeti Galéria, 2008, I/82. (1–24) A leírást KÖRMENDY Kinga készítette.; *Katalóg výtstavy Renesancia dejiny slovenského výtvarného umenia*, Bratislava, 17. december 2009–28. marec 2010. Bratislava, Slovenská národná galéria, 2009, 132. A leírást Zuzana LUDIKOVA jegyzi.

Az Országos Széchényi Könyvtár őrzi Wesselényi Ferenc nádor latin nyelvű, szintén pergamenre írt imakönyvét (*Septem Psalmi Poenitentiales cum nonnullis devotionibus*),¹⁰ amelynek írása és díszítése egyezik a Rimay-imakönyv írásával és díszítésével. A magát meg nem nevező másoló ezt a latin nyelvű imakönyvet Murány várában írta 1647-ben.¹¹ Az arabeszkkel díszített címlap és egyéb díszítés alapján minden kétséget kizárhatóan azonos kéz munkája a két kötet. Ismerünk egy további, szintén Murány várában szép könyvrípással, 1638-ban másolt imakönyvecskét, ezt Homonnai Drugeth Mária számára Jolsvay János deák készítette.¹² Az utóbbi kötet anyaga papír. Valószínűleg mindhárom kötet másolója Jolsvay János. (Ugyanezen évekből név szerint ismerjük Beke Zsigmond deákot, aki Batthyány Ádám számára 1636 és 1655 között másolt füzetekbe a főúr által kijelölt imákat.¹³)

A Rimay-imakönyvben található versek szerzőségéről, kronológiájáról a szakirodalom ellentmondó adatokat tartalmaz. Rimay szerzőségét eddig érdemben nem cáfolta senki.¹⁴ Az imádságok vizsgálatára sem került sor – Ferenczi Zoltán megjegyzéseit leszámítva. Az áhítati irodalom termékei gyakran jutnak hasonló sorsra, különösen ha nem magyar nyelvűek. Például Nyéki Vörös Mátyás verseinek kiadásakor Nyéki imakönyvének¹⁵ magyar részei megjelentek, de ugyanazon kézirat latin részletei nem. Wesselényi Ferenc fentebb említett latin nyelvű imakönyve sem keltette fel a kutatók érdeklődését.

Ferenczi Zoltán a Rimay-imakönyvben található egyes imádságok forrásához Laskai János Kegelius-fordítását¹⁶ nézte meg, továbbá a *Fons vitae, az életnek kútfeje*¹⁷ c. kiadványt, függelékben idézve is a „rokon” szövegeket, de „egyenes” összefüggéseket nem talált. Pedig az imák (amelyek többsége tartalmilag természetes módon „rokon” egymással) nagy része korabeli nyomtatott imakönyvekben is szerepel. Például Pázmány Péternél, Mihályko

---

¹⁰ OSZKK, Oct. Lat. 643. Erről az imakönyvről más alkalommal közlök további adatokat.

¹¹ Az 1647-es évszám nem zárja ki, hogy akár Rimay 1631-es halála előtt keletkezett a ma az MTAK-ban őrzött ún. Rimay-imakönyv.

¹² Országos Széchényi Könyvtár, Kézirattár, Duod. Hung. 14. Vö. STOLL Béla, *A magyar énekek könyvek és versgyűjtemények bibliográfiája (1530–1840)*, Budapest, Balassi, 2002², nr. 60.; *Régi magyar költők tára*, XVII/2, 454–458.

¹³ KOLTAI András, *Beke Zsigmond élete és műveltsége = Idővel paloták... – Magyar udvari kultúra a 16-17. században*, szerk. G. ETÉNYI Nóra, HORN Ildikó, Bp., Balassi Kiadó, 2005, 530–546.

¹⁴ Annyi bizonyos (és ezt Szilády Jenő már megállapította), hogy a magyar nyelvű énekek szlovákul 1636-ban Lőcsén a *Cithara sanctorum*ban megjelentek, a négy szlovák ének közül kettő szintén megtalálható ebben a kiadványban. További bizonyítást igényel az az állítás, hogy a magyar nyelvű verseket szlovákból fordították.

¹⁵ OSZKK, Duod. Hung. 511. A magyar részletek kiadása: RMKT XVII/2, 435–448.

¹⁶ LASKAI János, *Egy néhány Ahítatos buzgó Imádságok*, (Másodszori – Nyomtatás Debreczenben; Fodorik Menyhart által. 1651.

¹⁷ A Debreczenben 1589-ben kiadott példányt vizsgálta. (RMNy, nr. 623.)

Jánosnál, Kürti István 1611-ben Kassán közzétett fordításaiban,¹⁸ Vámosi Gergely 1614-ben Lőcsén megjelent imakönyvében,¹⁹ Ferenczffy Lőrinc Prágában 1615-ben kiadott imakönyvében,²⁰ Nádasdy Pál 1631-ben napvilágot látott imakönyvében,²¹ a Lőcsén 1632-ben megjelent imakönyvben,²² valószínűleg másutt is. Az összevetések alapján megállapítható, hogy Rimay imakönyvében nagyobb fokú a válogatás, mint amit például Jolsvay János Drugeth Mária számára másolt imakönyvében rögzítettem.²³ Amíg nem készül el imakönyveink közös incipitmutatója, nehéz az összefüggések feltérképezése. ~~Már~~ Ferenczi Zoltán azt feltételezte, hogy Rimay az imákat úgy válogatta össze. A fentebb említett három, azonos kéz által másolt imakönyv megrendelői (köztük bizonyára Rimay János is, amennyiben nem ajándékként kapta a szóban forgó kötetet), személyesen vettek részt a másolandó imák kijelölésében. Nehéz állást foglalni Rimay szerepéről. Egyrészt igaz, hogy több Rimay költészetével párhuzamba állítható szöveg akad az imák közt, másrészt ezek az imáknak a század első két évtizedében általánosan elterjedtnek mondhatók. Egy olyan

---

¹⁸ Kürti István, *Az elő Istenhez való aieitatos imaságokat magaban foglaló könyveczke*, Kassa, 1611. (RMNy, nr. 1018.) Például: A keresztnek előszámlálása és azt békével elszenvedésért való kérés. p. 156. (Kürti, 330.)

¹⁹ VÁMOSI Gergely, *Keresztieni es igen draga könyvetske...*, Lőcse, 1614. (RMNy, nr. 1075) Néhány példa: Az igaz hűtben megtartásért... p. 32. Felséges Isten, hallgasd meg az én nagy kiáltásomat... (Vámosi, 299.), Hallgasd meg az én tehozzád való kiáltásomat... (Vámosi, 245.) A teljes Szentháromsághoz való imádság. p. 46. Ó egy istenségnek állapotjában való Szentháromság... (Vámosi, 272), Az Istennek szent Fiához... p. 117. (Vámosi, 277.)

²⁰ FERENCZFFY LŐRINC, *Imádságos könyveczke*, Prága, 1615. (RMNy, nr. 1092) Néhány példa: Az Anyaszentegyházért. p. 34. Irgalmasságnak Atyja... (Ferenczffy, 260.), Mindennemű nyavalyáinkban. p. 80. Mennyei hatalmas Úristen... (Ferenczffy, 228.), Prédikáció előtt való imádság. p. 37. Mindenható Úr Jézus Krisztus, ki a te megmondhatatlan... (Ferenczffy, 174.), Prédikáció után... p. 41. Uram Jézus Krisztus, örökké való Idvözítő... (Ferenczffy, 178.), A Krisztus Jézusnak szeretetéről. p. 69. Ó Uram Jézus Krisztus, Atya Úristennek ártatlan báránya... (Ferenczffy, 330.)

²¹ NÁDASDY Pál, *Áhítatos és buzgó imádságok*, Csepreg, 1631. (RMNy, 1494). Néhány példa: Délben való áhítatos könyörgés. p. 20. Nagy setéség fogá el a földet, mikor megfeszíték a zsidók Krisztus Urunkat... (NÁDASDY, pp. 32–35.); Az Atya Úristennek az ő szent Fiának kinszenvedésének számlálása által való kegyelem-kérés. pp. 55–59. Örök Atya, mindenható Úristen, kérlek, nézzed a te szent Fiadat... (Nádasdy, 158–162.); Az keresztnek előszámlálása, és mindent békével elszenvedésért való könyörgés. pp. 156–167. Mutasd meg, Uram, énnékem az én életemnek végét... (Nádasdy, pp. 200–213).

²² *Szép imádságos könyveczke*, Lőcse, 1632. (RMNy, nr. 1552). Néhány példa: Az igaz hűtben megtartásért való könyörgés. p. 32. Felséges Isten, hallgasd meg az én nagy kiáltásomat és könyörgésemet... (*Szép imádságos könyveczke*, Lőcse, 1632, 11–13); A Szentlélek Istenhez való gyönyörűséges imádság. pp. 44–46. Jövel Szentlélek Isten, tölts bé a te híveidnek szíveket... (*Vö. Szép imádságos könyveczke*, 32–33. Közös latin alapszövegből eltérő fordítás.); A teljes Szentháromsághoz való imádság. p. 46. Ó egy istenségnek állapotjában való Szentháromság és örökkévaló három személy... (*Szép imádságos könyveczke*, 34–37); A Krisztus Jézusnak Atyaistentől megfoghatatlan születéséről való imádság. p. 51. Krisztus, az Atya mindenható Úristennek örökkévaló bölcsessége és véghetetlen ereje... (*Szép imádságos könyveczke*, 27–30); A Krisztus Jézusnak szeretetéről való áhítatos imádság. p. 69. Ó Uram Jézus Krisztus, Atyaúristennek ártatlan báránya, Szűz Máriának szent Fia, könyörgök tenéked... (*Szép imádságos könyveczke*, 41–42).

²³ Valamennyi Jolsvay által leírt ima forrása: MADARÁSZ Márton, *Eperjessi magyar ecclesia [...] imádságos könyvecskéje*, Lőcse, 1629 (RMNy, 1439), a bűnbánati zsoltárok forrása Mihályko András imakönyve lehetett, aki Pázmány Imádságoskönyvéből vette át azokat. Minderről lásd SZELESTEI N. László, *Áhítati művek Murányban a 17. század első felében = Szolgálatomat ajánlom a 60 éves Jankovics Józsefnek*, szerk. Császtvay Tünde, Nyerges Judit, Bp., Balassi, 2009, 396–401.

imádságot idézek, amelynek bővebb, eltérő fordítású változatára Lépes Bálint imádságos könyvében (1615) akadtam rá, ott Szent Jeromos szerepel szerzőként.

*Más igen szép.*²⁴ *Az én lelkemnek keserűségében szólok tenéked, Úristen, és minden nyomorúságimról vallást tészek előtted. Beteg vagyok, a nyomorúságban elfogyatkozott az én életem, a csontaim mint egy sotóban megtörtetettek. Hozzád folyamodom, hozzád futok azért, Orvoshoz: Úristen, gyógyíts meg és meggyógyulok, tarts meg és megtartva leszek; és mivelhogy benned bíztam, meg ne szégyenültessem. Ki vagyok, Uram, ki ellen bízást szólok tenéked? Bűnös vagyok, bűnben fogantattam, bűnben születtem és nevedtem föl, megsenyvedett dög, rothadásnak edénye, férgeknek eledele. Micsoda nagy győzelmed, ha diadalmaddal győzdesz meg engem, ki erőtleneb vagyok tenáladnál, a szelektől ide s tova hányattatott nádszál? Irgalmazz énnékem és a ganéjból emelj föl, nyomorultat.*

*Ha tetszik, Uram, nyilván szólok, nem illik, hogy fuss éntőlem, de hozzád folyamodom, mert te vagy az én Istenem, a te tested az én testemből való és a te csontaid az én csontaimból: a te szent Atyádnak jobbjáról leszállván az én emberségemhez hasonlítottál, Isten lévén emberré lől: melyet miért cselekedtél egyebért, hanem hogy nagy bizodalommal tehozzád futnánk, mint atyánkfíához, és hogy a te irgalmasságotat és istenségedet velünk közlenéd. Kelj föl annak okáért, Úristen, segíts meg, kelj föl és ne vess el előled mindörökké. Amen.*²⁵

Nem zárható ki, hogy a kötet imáit maga Rimay válogatta össze, előfordulhat köztük esetleg saját fordítás, kiigazítás is. Mindenképpen nagyobb figyelmet kell szentelnünk ezen imáknak, hisz az kétségtelen, hogy a kötet Rimay környezetéből származik. Akkor is fontos adalékot jelentenének ezen imák, ha az derülne ki, hogy a kötetnek csak tulajdonosa és nem összeállítója Rimay, s csak lehetséges olvasmányai, imádságai, vagy csupán környezetében használt imádságok lennének.

Rimay verseinek sajátosságaival Komlószy Tibor foglalkozott behatóan.²⁶ A Rimay-vers „kulcskérdéseként” tárgyalja a korban új képzetkör teremtette költői képeket, a földi létezés színtereit uraló baljós, pejoratív kifejezéseket. Kiemeli a vallásos elmélkedésre való fokozott hajlamot, a morális kérdések iránti érdeklődést. Mintaként (is) Ecsedy Báthory István gyakran imaszerű, büntudattal teli meditációit, azok „témáit” és hangulatát említi, s bizonyítja Rimay Báthory környezetében tartózkodását, vagyis számol azzal, hogy ismerte Báthory

²⁴ pp. 148–152.

²⁵ Lépes Bálint, ... imádságokban foglaltatott áitatos elmélkedések, Bécs, 1615 (RMNy 1079), 431–433:

[...] Megunta az én lölköm az életet, szólok lölkömnek keserűségéből. Beteg vagyok, megnyavalyodott az szegénségben. Az én erőm, tetemeim, mint egy parázsoló serpenyőben megrántattanak, és azokért tehozzád futok, orvosomhoz. Gyógyíts meg engemet, Uram, és meggyógyulok, szabadíts meg engem, és megszabadulok. És mivelhogy tebenned bízom, meg ne szégyenöljek. De ki vagyok én, kegyes Isten, hogy ilyen merészen szólok tenéked? Bűnös vagyok, és csupán azon bűnben fogantattam, születtem és neveltetem. Rothadt dög, büdös edény, férgeknek eledele, jaj Uram, kegyelmezz meg énnékem. Micsoda győzedelem az, ha énelem ölben esvén, meggyőzsz engemet, ki mint egy zsupp [sup], annál is kisebb vagyok az szélnek színye előtt. Bocásd meg minden bűneimet és emeld föl a ganéjból a nyomorultat. Bizony Uram (legyen szabad mondanom) nem köll engemet, hozzád folyamót, tőled elkergetned, mert te vagy az én Istenem, a te tested az én testemből való, és a te csontjaid az én tetemimből való, mert ezért, el nem hagyván, Atyádnak jobbát, az én emberségemhez ragaszkodtál, Isten és ember lévén, ami előbb voltál, megmaradván ugyanazon egy személyben: és ezt mért cselekedted egyebért, hanem hogy mint igaz Fiú, Atyámhoz hajtának, és hogy irgalmasan, a te istenségedben részeltetném. Azokáért kélj föl, és ne üzz el örökké tőled. [...]

²⁶ Tanulmányainak összegzése: KOMLOVSZKY Tibor, *A Balassi-vers karaktere (Tanulmányok)*, Bp., Balassi, 1992 (Régi magyar könyvtár, Tanulmányok, 1) c. kötetében (67–101: *Mester és tanítvány, A Balassi-vers és Rimay költészete.*)

meditációit. Bizonyára igaza van Komlovszkyknak. Szinte érthetetlen, hogy ezen megállapítás ellenére meg sem említi a Rimaynak tulajdonított imakönyvet. Az irodalomtörténeti vizsgálódások csak ritkán térnek ki vallásos szövegek alapos vizsgálatára. Eckhardt Sándor sajnálkozó, ugyanakkor megszívlelendő sorai („Ennek az imakönyvnek legfeljebb az az érdekessége, hogy Rimay költeményeiben nyomozhatjuk az egyes imák és énekek emlékeit”)²⁷ óta sokan foglalkoztak Rimay személyével és költészetével, nem találtam azonban utalást sem arra, hogy e régen ismert és Rimay nevét hordozó kötetet kutató (alaposan) megnézte volna. Közel fél évszázaddal Eckhardt után Ács Pál is csak azt rögzítette, hogy „mind a magyar, mind a szlovák kutatók elhanyagolták Rimay imádságos könyvének vizsgálatát.”²⁸ Én akkor figyeltem fel a kötetre, amikor az 1800 előttről fennmaradt és hozzáférhető imakönyveket (egy imádságokból összeállítandó egyetemi szöveggyűjtemény készítéséhez) számba vettem.

Általánosságban elmondható, hogy a 17. század első felében (bibliai alapokig visszanyúlva, gyakran egyházatyákból fordítva) protestáns és katolikus imakönyveinkben egyaránt előfordulnak az amelioratív képek, mint például a világ gyalázatja; szegény, utálatos, nyomorult, bűnös féreg; bűnben fogatás és hasonlók.

Imádságos könyveinkben nagyobb részt olyan szövegekkel találkozunk, amelyeket korábbi kiadások és szóbeli gyakorlat tettek ismertekké. Egy-egy imádságban azonban felfedezhetőek az újabb idők tudatos szövegalkotási sajátosságai, egyéni, szép képekkel, s jó akusztikai hatással.²⁹ Jó volna, ha egy számítógépes nyilvántartás segítségével a szövegösszefüggéseket, szövegek felbukkanását és újra megjelenését regisztrálhatnánk.

---

²⁷ RIMAY János *összes művei*, (5. j.), 167:

²⁸ ÁCS Pál, *A régi magyar irodalom szlovák kapcsolatai* = Á. P., „Az idő ósága” – *Történetiség és történetiszemlélet a régi magyar irodalomban*, Bp., Osiris, 2001, 127; UŐ, *A későreneszansz meglazult pillérei: sztoicizmus és manierizmus az irodalomban* = *Mátyás király öröksége, II*, (9. j.), 44.

²⁹ Az ilyen imák kéziratos imakönyvekben gyakoribbak. Példa erre Nyéki Vörös Mátyás imakönyve. OSZKK, Oct. Hung. 511. A megszerkesztettség, költőiség nyomai megtalálhatóak a Rimay-énekeskönyv egyik-másik imádságán is. Példa erre *A keresztnék előszámlálása és mindent békével elszenyvedésért való könyörgés* (pp. 156-167), ám ez az ima megtalálható több imakönyvben (Kürti, 330; Vámosi, 314; Nádasdy, 200).

Mutasd meg Uram énnekem az én életemnek végét és add tudtomra az én napjaimnak számát. Nemde rövid időn nem végeztetik-é az én életem, és annak napjainak kicsinsége? Mert elunta lelkem az én életemet: mert micsoda élet az, azhol szüneti nincsen a nyomorúságoknak, azhol mindenek rakvák megvetett törökkel és ellenségekkel? Egyik próba alig távozhatik el, a másik mindjárt ott éri, de még az elébbi sem múlt el, és legottan reménytelenül más többek érkeznek. Segíts meg azért engem, én Uram Istenem, mert az én ellenségim megkörnyékezték az én lelkemet, innét testem, onnét az ördög, amonnan e világ áll; erőszakot tesznek, keresvén lelkemet. Testemtől el nem állhatok, el sem taszíthatom, mert hozzám vagyon köttetvén, megölnöm nem szabad, táplálnom köll, midőn ötet hízlalom, ellenségemet magam ellen éltetem. Az világ mindenfelől bepaláncol engemet, és testemnek ötféle ablakin, úgymint: látáson, halláson, kóstoláson, szagláson és tapasztaláson az ő nyilaival sebesít engemet: de ugyanazon ablakokon az halál is befutamodik az én lelkembe: az ördögöt nem láthatom, őtöle annyival kevesebbet oltalmazkodhatom, megvonta íjét idegével, és abba vetette nyilát, hogy hirtelen megsebesíthessen engemet, beszélget, hogy elröjtse törét, ezt mondván: Ki láthatná meg ezeket és ki

Régi szerzők értékelésénél, tetteik, műveik vizsgálatakor sokszor mai mentalitásunkból indulunk ki, nem vagyunk tekintettel a vallási indítékokra. Pedig régi korokban a katekizmus első pontja, az üdvözülés őszinte akarása meghatározó tényezőként volt jelen a mindennapoktól kezdve a műalkotások létrejöttéig. Az ima és meditáció a költészet fikciós világához hasonlóan működött, gyakran azonos képekkel. A való világ és az üdvözülés vágyott színhelye, a Paradicsom egyszemélyű, átjárható határral. Ennek a határnak az átlépése, az átlátnálódni vágyás a meditációk állandó témája. Gyönyörű versben fogalmazta meg e gondolatot Rimay is kisfia halálakor (*Az Úr engem sanyaríta...*).

A Rimay-versekben gyakran találkozunk az egyéni büntudat és bűnbánat keresztény hagyományba ágyazásával, az imádságos könyvekben egyházatyák óta jelen lévő pejoratív képrendszerrel. Rimay egyéni, meditatív gondolataival csatlakozik az imádságok, imaszerű könyörgések ezen képrendszeréhez, s így (annak folyamatossága révén) számíthatott a kor emberének élményt jelentő vallásos ismereteire. Bizonyára ez is oka volt a Balassi–Rimay-féle *Istenes énekek* 17–18. századi népszerűségének. Mindezek után egy kérdéssel fejezem be mondandómat: Vajon beszélhetünk-e Rimay esetében a korban új képzetkör teremtette költői képekről, értjük-e, jól értjük-e Rimay költészetét e hagyomány ismerete nélkül?³⁰

egy

---

venné eszébe? Valahová térülök, semmi bátorság nincsen, a test sűg fülembé légyságot, a világ hívságot, az ördög keserűséget; e világ világi negéndességekről, fölfuvalkodságokról, nagyravágyásról, az ördög pedig izgat haragra, gonoszra és lelkemben szomorúságra. **Ímé** az hitetlenek és a megejtők velem vadnak, Uram, és a mérges skorpiókkal vagyom lakásom. **Jaj** énnékem, mert az én lakásom igen messze esék, idegen nemzetség közé juta megmaradásom, sok ideig más hajlékában volt lakása az én lelkemnek, és ilyen kegyetlen voltomban semmit magamban nem találok, amikhez köllene bíznom, mert én szívem héába való bujdosó és állhatatlan, minden megingónál ingóbb, számtalan felé vonyatik: ide s tova számtalan felé futos, és midőn ide s tova bujdosik, sohult nyugodalmat nem találhat. **Mert** miképpen a malom, eresztetvén hamarsággal fut és semmit meg nem vét, de valamit reá öntenek, megőrli: ha pedig semmit nem öntenek reá, magát emészti meg: **Így** az én szívem, mindenkor mozgásban vagyom és soha nyugodalma nincsen: keserves gondolat szomorítja, tisztátalanság undokítja, hiában valóság nyughatatlankodtatja és fásasztja őtet, midőn jövendő örömét meggondolja, sem a te segítségdet nem keresi, a mennyei dolgoknak szerelmétől eltávozik és földieknek szeretetiben foglaltatik: midőn pedig kifejti azokból magát, ezekben elegyedik, hívság foglalja el őtet, nyughatatlanság hordozza, a gonosz kívánság édesgeti, a gyönyörűség hitegeti, a bujaság fürtezteti, az irigység satolja, az harag háborítja, a szomorúság keményképpen gyötri, és így mindenképpen nyomorultul mindenféle vétkekben beburíttatik, néha csak akármire semmire kellő dologban is nagy kísérteti támad.

Én boldogtalan ember, kicsoda szabadít meg engemet az halálhoz közölkített testtől? **Énnékem**, Uram, mindezekben el köll esnem, ha te segítségeddel mellettem nem lészesz. **Könyörülj** azért, Uram, könyörülj énrajtam, és ments ki a sárból engemet, hogy oda nem merüljek, se nem maradjak ennyire elvetetett, szabadíts meg, én Istenem, az én ellenségimtől és azoktól, kik gyűlölnék engemet, mert elhatalmaztanak énrajtam. De te, Uram, szabadíts meg a vadászoknak töréből, káromkodó nyelvektől, hogy vallást tegyünk rólad, ezt mondván: **Áldott** az Úristen, aki nem adott minket az elszagatásra az ő fogoknak: a mi lelkünk megmenekedett, mint a madárka, a vadászoknak törétől, a tör elrontattatott, mi pedig megszabadultunk teáltalad, Uram, mindörökké állandó Isten, szent Fiaddal és szent Lelkeddal, Amen.

³⁰ KOMLOVSZKY Tibor megállapítása: „Eredeti költői képrendszer kialakítására Rimay törekedett először költészetünk történetében” (26. jegyzetben *i. m.*, 94.) imakönyveink alapos vizsgálatával valószínűleg árnyalhatóbbá válik.

nehány

rend.....

IMÁDSÁ

got magaba

[fog]lalo

KÖNYVE

2. imában: Testem-/iol él nem álhatoc .öl ????????????